

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів

КАФЕДРА
ЕКОНОМІЧНОЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ
ГЕОГРАФІЇ

XI

міжнародна науково - практична
інтернет - конференція

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали XI Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Луцьк, 6–7 листопада 2025 р.)**

**Луцьк
2025**

УДК 911.3:30/33(082)
С 90

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 29 жовтня 2025 р.)

Рецензенти:

Нємець Л. М. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Матвійчук Л. Ю. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Луцького національного технічного університету

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали
С 90 XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка, м. Луцьк, 6–7 листопада 2025 р. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2025. 224 с.

ISBN 978-617-8279-73-8

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на XI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, регіонального розвитку та просторового планування, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

УДК 911.3:30/33(082)

ISBN 978-617-8279-73-8

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2025
© Колектив авторів, 2025

ГЕОГРАФІЯ КРИТИЧНО ВАЖЛИВИХ ТА РІДКОЗЕМЕЛЬНИХ МІНЕРАЛІВ УКРАЇНИ, ЇХ ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Для сучасного світу, що в умовах глобального переходу людства від екологічно шкідливих та застарілих технологій до відновлюваної енергетики, електротранспорту та цифрових технологій, стрімко зростає потреба у критично важливих і рідкоземельних мінералах. Адже саме вони є незамінним компонентом для виробництва усієї високотехнологічної продукції сучасності, серед яких: акумулятори, електротранспорт, вітрові турбіни, сонячні панелі, мікроелектроніка, оптика, лазери, високотехнологічне озброєння та усе інше обладнання, прилади, що вже стали частиною нашого звичного побуту. Вивчення географії цих мінералів має не лише наукове, а й практичне значення, адже воно визначає основи економічної незалежності, енергетичної безпеки та технологічного розвитку будь якої держави світу, у тому числі й України. Це важливо для України, для якої це питання набуває виняткової актуальності, адже це не лише про економічне зростання, а й про національну безпеку та перспективи подальшої післявоєнної відбудови.

Саме у цьому й полягає ця робота, мета якої є аналіз географічного поширення критично важливих і рідкоземельних мінералів в Україні, визначення їх стратегічного значення для держави та перспектив подальшого розвитку галузі.

Для досягнення мети нами було поставлено наступні завдання: охарактеризувати основні групи критичних та рідкоземельних мінералів, поширених в Україні; визначити основні геолого-тектонічні структури, з якими пов'язане формування родовищ; проаналізувати географічне розміщення ключових родовищ України; оцінити основні виклики та перспективи розвитку мінерально-сировинної бази; окреслити стратегічне значення цих ресурсів для України.

Згідно переліку поставлених завдань до цієї роботи, передусім, варто почати з визначень та класифікації основних груп критичних і рідкоземельних мінералів.

Перелік критично важливих мінералів зазвичай кожна країна встановлює індивідуально, адже їх використання охоплює низку ключових секторів: енергетику, промисловість, електроніку та медицину, космічну техніку, авіабудування та інші сфери нашого життя. Саме стан їх розвитку визначає рівень технологічності та добробуту держави. За даними Державної служби геології та надр України, урядом України було визначено перелік із 28 корисних копалин та компонентів критичного значення, серед них літій, титан, кобальт, нікель, графіт, вольфрам, цирконій, берилій та інші не менш важливі копалини [5].

Рідкоземельні мінерали або рідкісноземельні елементи – це група з 17 хімічних елементів періодичної системи Менделєєва: лантан, церій та інші 13 елементів, що входять до сімейства лантаноїдів, а також ітрій та скандій. Їх цінність полягає в унікальних властивостях – підвищеній міцності, термостійкості, ефективності в умовах екстремальних навантажень та оптичній стабільності, що широко цінується у високотехнологічному виробництві [3].

Територія України характеризується різноманітною геологічною будовою, сформованою упродовж тривалих тектонічних етапів – від докембрію до кайнозою. До найбільш важливих геологічних структур можна віднести: Український

кристалічний щит – найдавніша частина Східноєвропейської платформи; Дніпровсько-Донецька западина – крупна осадова структура, багата на нафту, газ і супутні мінерали; Карпатська складчаста система – молода альпійська структура, де зосереджені поліметалічні, ртутні, марганцеві та рідкіснометалеві прояви; Кримська гірська область, яка є продовженням альпійської тектонічної дуги. Саме така структурна різноманітність обумовила формування різних типів рудних родовищ, серед яких особливе значення мають рідкоземельні та критично важливі мінерали, зосереджені у складних геохімічних комплексах, за умов поєднання давніх магматичних процесів, метаморфізму й тектоніки це створило сприятливі умови для утворення родовищ літію, берилію, рідкісноземельних елементів, танталу, ніобію, цирконію, титану, урану, графіту та інших критично важливих копалин [4].

З огляду на це, буде доцільно продовжувати характеристику за окремими структурами:

1. Переважна більшість родовищ критичних та рідкоземельних мінералів України пов'язана з унікальною тектонічною структурою – Українським кристалічним щитом, що займає значну частину території країни. Це великий, давній кристалічний масив, що сформувалася внаслідок складних магматичних, тектонічних та метасоматичних процесів в архейський та протерозойський періоди.

Тут у межах гранітоїдних масивів, пегматитів та апліт-пегматових тіл сформувалися родовища танталу, ніобію, цирконію, літію, берилію та інших важливих рідкісноземельних елементів.

Найвідоміші родовища в межах щита – Азовське, Пержанське, Полохівське, Жовторічинське, що характеризуються високим вмістом рідкісних металів у комплексних рудах [1; 2; 4].

2. Дніпровсько-Донецька западина відзначається наявністю покладів титану, фосфоритів, а також цирконієвих і рідкоземельних компонентів, пов'язаних із осадово-метаморфічними формаціями.

Тут поширені родовища марганцевих і графітових руд, а також прояви кобальту й нікелю. Значний інтерес становить Новополтавське літієве родовище та супутні прояви берилію й рідкісноземельних металів у гранітних тілах; Нікопольське марганцеве родовище має стратегічне значення для металургії та акумуляторного виробництва й не тільки [1; 2; 4].

3. У Карпатському регіоні виявлені прояви вольфраму, молібдену, літію та берилію, пов'язані з гранітними та гідротермальними системами неогенового віку. Геологічно складний район, що містить поліметалічні й рідкіснометалеві руди, пов'язані з магматичними процесами.

У межах Закарпаття та Прикарпаття зосереджені родовища: поліметалів (свинець, цинк, мідь, срібло) – Рахівський район; ртутних руд (кіновар) – Вишково; барит, флюорит, стронцій – супутні до рідкіснометалевих проявів; прояви літію та берилію – виявлені у пегматитах Мармароського масиву.

Геохімічні умови Карпат створюють перспективи для відкриття гідротермальних родовищ рідкісноземельних елементів [1; 2; 4].

4. Кримські гори характеризується метаморфічними та вулканогенними формаціями, де наявні поклади потенційних ресурсів стронцію, бариту та фториту, перспективними для розвідки в майбутньому, титанових, цирконієвих і баритових руд.

Однак їх розробка нині унеможливлена, завдяки військово-політичним чинникам, зокрема й на території окупованого півострова [1; 2; 4].

Власне, це й підштовхнуло до наступного пункту – оцінка основних викликів:

1. Військова агресія та окупація – однозначно, найголовніший виклик. Значна частка родовищ рідкісних та критичних металів знаходяться на тимчасово окупованих територіях або в безпосередній зоні бойових дій, зокрема, ключові родовища в Приазов'ї та на Донбасі. Деокупація цих територій є першочерговою умовою для доступу до цих ресурсів. Крім того, військова агресія загрожує видобутку не тільки на

окупованих територіях чи в зоні бойових дій, а й по усій країні. Виходячи з цього, можна стверджувати, що допоки існує загроза обстрілів та знищення видобутку – доти, сталого розвитку не варто очікувати.

2. Недостатня геологічна розвідка, теж не додає впевненості, багато даних про запаси є застарілими, оскільки масштабних розвідок родовищ не було досить довгий час. Виникає значна потреба у програмах сучасної геологічної розвідки за міжнародними стандартами якості, обсягів та рентабельності видобутку. Враховуючи масштабність першої проблеми, цей пункт теж лишається під питанням.

3. Відсутність технологій та інфраструктури, яких наразі практично недостатньо для ефективного починаючи від розвідки, промислового видобутку та переробки більшості критично важливих і рідкоземельних мінералів. Розвиток цих галузей вимагає величезних капіталовкладень та часу від початку розвідки до видобутку та переробки.

4. Залучення інвестицій в умовах війни в такі довгострокові та ризиковані проекти є вкрай складним завданням. Це питання вимагає державних гарантій, прозорої системи надрокористування та міжнародної фінансової підтримки.

Та попри ці виклики, галузь має реальні перспективи, особливо після закінчення війни та початку повоєнної відбудови.

У перспективі найбільш пріоритетними напрямками розвитку галузі є: розширення геологорозвідувальних робіт для виявлення нових родовищ критичних та рідкоземельних мінералів; розвиток державного-приватного партнерства у сфері видобутку та переробки стратегічних та рідкоземельних мінералів; інтеграція в європейський ринок критичних ресурсів, створення спільних виробничих проєктів з ЄС; впровадження цифрових технологій у геології – геоінформаційні системи, моделювання родовищ, моніторинг; підготовка фахівців у сфері геології, географії, екології та ресурсної економіки.

Розвиток цієї сфери дасть змогу Україні не лише зміцнити власну економіку, а й стати важливим стратегічним партнером у європейській системі забезпечення критично важливими ресурсами.

Отже, Україна володіє унікальною та стратегічно важливою мінерально-сировинною базою критичних та рідкоземельних мінералів, що має глобальне значення. Географічно ці ресурси сконцентровані переважно в межах Українського щита, Дніпровсько-Донецької западини, в Карпатському регіоні та Кримських горах. Попри колосальні виклики, пов'язані з військовою агресією та необхідністю залучення масштабних інвестицій, стратегічний розвиток власної сировинної бази є безальтернативним шляхом до зміцнення технологічної й оборонної незалежності держави та забезпечення її сталого розвитку в XXI ст. Реалізація цього потенціалу є одним із ключових завдань для післявоєнної відбудови, забезпечення економічного суверенітету та повноцінної інтеграції України в європейські та світові високотехнологічні ланцюги.

Список використаних джерел: 1. Державна служба геології та надр України. *Інвестиційний атлас надрокористувача*. URL: <https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/presentations/ukr/investicijni-atlas-nadrokoristuvacha-strategichni-ta-kritichni-minerali.pdf> 2. Державна служба геології та надр України. *Карта корисних копалин України*. URL: <https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/deposits.pdf> 3. Рідкісноземельні елементи в Україні. Інститут геології. URL: <https://insgeo.com.ua/ridkisnozemelni/> 4. Геологія України. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Геологія_України 5. Критична сировина. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Критична_сировина

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНІВ

Гукалова Ірина	До дискурсу про соціальну резильєнтність	3
Влах Мирослава	Концептуальні основи геополітичної конкуренції: систематизація понять та тенденції розвитку	6
Дронова Олена	Антропоцен, неоліберальна глобалізація, війна й віра у громаду	10
Поручинський Володимир, Куцевич Артур, Куцевич Микола	Сучасна урбанізація: основні тенденції та проблеми	13
Венгрин Дар'я	Урбаністичні дослідження в контексті концепції сталого розвитку	14

ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНІВ

Смирнов Ігор, Любіцева Ольга	Світові проблеми логістики: логістика в Африці	18
Довгань Наталія	Особливості системного політико-географічного аналізу територіально-політичних систем мезо- та макрорівня	22
Волков Денис, Ключко Людмила	Стан і роль будівельної галузі у соціально- економічному розвитку Харківської області та України загалом	25
Ткаченко Леонід, Ключко Людмила	Соціально-економічний розвиток сільських територій України в умовах війни: виклики, можливості, перспективи	28
Гавріков Артем	Виробництво олійних культур в Україні: сучасні тенденції та їх роль у забезпеченні продовольчої безпеки	33
Мандрик Ірина, Лесік Вікторія	Сучасна структура зовнішньої торгівлі США	35
Лажнік Володимир	Динаміка та сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами України з Італією	37
Павловська Тетяна, Баранчук Фаїна	Небезпечні відходи в Україні: стан проблеми у світлі законодавчих змін та воєнних.....	42
Гаврікова Ірина, Кравченко Катерина	Особливості статево-вікової структури українців із тимчасовим захистом у країнах Європейського Союзу	45
Слащук Андрій, Качаровський Роман, Трофимчук Денис	Трансформація етнічного складу населення Луцької міської територіальної громади у період кінця XIX – початку XXI століття	49
Слащук Андрій, Качаровський Роман, Лесік Вікторія	Сучасний стан населення міста Камінь-Каширський	51

Нємець Олексій	Креативні хаби та простори України: суспільно-географічні особливості та проблеми	54
Гусєва Наталія	Україна в глобальній системі вимушених міграцій населення	59
Думнов Олександр	Регулювання ринку праці: досвід країн Європейського Союзу	64

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК І ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ

Палеха Юрій, Маслова Марія	Взаємозв'язок стратегічного та просторового планування в умовах євроінтеграції та відбудови України	68
Голуб Геннадій	Просторове планування територіальних громад у Волинській області: проблеми та перспективи	70
Кухтаров Дмитро, Гнатюк Олексій	Порівняльне дослідження субурбанізаційних процесів у Вишневому та Боярці як містах-супутниках Києва	72
Гнатюк Олексій, Кононенко Олена	Сприйняття центру міста Києва: аналіз меж, осередків та повсякденних практик.....	75
Кравченко Катерина	Визначення особливостей трансформації міських агломерацій України на основі лідарних знімків	78
Пацюк Вікторія, Казаков Володимир	Індустріальна культура як концептуальна основа регенерації індустріальної спадщини	83
Голуб Геннадій	Реформа децентралізації у Волинській області: динаміка, результати та перспективи	87
Маковецька Лариса, Баранчук Фаїна	Роль міжмуніципальної співпраці у зміцненні стійкості Луцької громади в умовах воєнних викликів	88
Пугач Сергій, Мозолук Олег, Куньчик Ганна	Можливості використання ГІС-технологій для аналізу ринку нерухомості	90
Мельнічук Михайло, Скочук Нестор	Організація та просторове планування природокористування Маневицької територіальної громади	92
Криволапов Валерій	До питання оцінки людського капіталу регіону з позиції суспільної географії	95
Малярєнко Костянтин	Тенденції просторових змін в Україні в контексті децентралізації	98

ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ТА РЕСУРСИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Чернюк Ганна	Оцінка потенціалу природних ресурсів і природних умов в областях Поділля	101
Літвінчук Вадим	Географія рідкоземельних та критично важливих мінералів Європи та їх значення	104
Літвінчук Вадим	Географія критично важливих та рідкоземельних мінералів України, їх значення та перспективи	107
Гоц Тетяна, Тарасюк Ніна	Крига Арктики в умовах прояву глобального потепління	110

Тарасюк Ніна, Ганущак Мар'яна	Комплексна оцінка природних умов регіону для потреб адаптації до змін клімату	112
Jelinska Agata, Jezierska-Thöle Aleksandra, Obodovskyi Oleksandr	Potencjał hydroenergetyczny rzeki Raduni i jej wykorzystanie gospodarczo-turystyczne	115
Павловська Тетяна, Ганущак Мар'яна, Погосян Олександр	До проблеми ризиків підтоплення заплави нижньої течії р. Стохід (гідропост «Любешів»)	119
Стельмах Валентина, Теребейчик Ірина	Сезонна мінливість параметрів кривої витрат річки Вижівка (гідропост Стара Вижівка, 1990–2024 рр.)...	122
Мельнійчук Михайло, Дмитроца Надія	Водно-стоковий режим річки Вижівка	126
Черевко Юлія, Полянський Сергій, Качаровський Роман	Гідроекологічний стан басейну річки Полтви	128
Саченок Роман	Про систему водопостачання та водовідведення м. Києва	132
Гудзевич Анатолій	«Джерело Вишенське» як відображення соціально-економічних й природоохоронних процесів м. Вінниці	134
Лісовський Андрій, Придеткевич Станіслав, Матуз Ольга	Енергетичний потенціал Хмельницької області та напрями його ефективного використання	137
Войтків Петро, Іванов Євген, Тататута Єгор	Рационалізація землекористування та обґрунтування пріоритетних напрямів сталого розвитку Судовишлянської територіальної громади	140
Мамонтов Назарій, Карпюк Зоя	Геоєкологічний стан водойм Камінь-Каширського району	145
Боровко Дмитро, Нетробчук Ірина	Сучасний стан та шляхи оптимізації водойм Ковельського району	147

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ

Москаленко Антон, Ключко Людмила	Стійкий розвиток туризму як об'єкт суспільно- географічного аналізу	150
Смирнов Ігор Любіцева Ольга	Точка на мапі: острів Біоко (колишній Фернандо По) у складі держави Екваторіальна Гвінея (історія, географія, екологія й туризм)	154
Rabant Hubert	Zagospodarowanie turystyczne szlaku wodnego Wisła–Odra	157
Essing-Jelonkiewicz Patrycja, Gonia Alicja	Turystyka zrównoważona miejscowości nadmorskich – studium przypadku miasta Łeba	160
Майстер Андрій, Куницький Михайло	Сучасний стан розвитку міжнародного онлайн-ринку туристичних послуг	164

Омельченко Наталя, Давидов Олексій	Візит-центри у національних природних парках України: стан і перспективи розвитку	168
Чижевська Лариса, Карпюк Зоя, Качаровський Роман, Чижевський Тадеуш	Природний рекреаційний потенціал Устилузької ТГ Володимирського району Волинської області	170
Потапова Алла, Семенюк Роман	Розвиток екотуризму як напрям регіонального розвитку Берестечківської територіальної громади ..	172
Єрко Ірина, Мельник Надія, Качаровський Роман, Яцуняк Віктор	Роль історико-культурних ресурсів у розвитку індустрії гостинності: регіональний аспект	175
Безсмертнюк Тарас	Заказники у структурі природно-антропогенних рекреаційно-туристських ресурсів Дубенського району Рівненської області	177
Мандрик Ірина, Дрищан Дарина	Сучасний стан розвитку туризму в країнах Північної Європи	182

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЦІ

Потапова Алла	Актуальні виклики розвитку географічної науки й освіти у контексті реформування вищої школи	186
Потапова Алла, Кулик Катерина	Дослідження рівня пізнавального інтересу та шляхів його формування на уроках географії	188
Мандрик Ірина, Мичка Ірина	Методичні особливості розроблення компетентісно орієнтованих завдань із географії в 10 класі	190
Дубич Богдан, Потапова Алла	Використання штучного інтелекту під час навчального процесу	192
Мельнічук Максим, Лажнік Володимир	Використання цифрових карт і геоінформаційних технологій у шкільному курсі географії	193
Маковецька Лариса, Назарук Назар	Освітня цінність краєзнавчого підходу у дослідженні транспортної системи регіону	195
Ткачук Надія	Медіаграмотність у природничій освітній галузі державного стандарту базової середньої освіти	197
Pohrebskyi Taras	Problems of organizing and conducting extra-course work in geography	199
Ткачук Надія, Кошляцький Дмитро	Формування безпекової медіаграмотності учнів у позакласній роботі з географії засобами сучасних медіапроектів	201
Ткачук Надія, Тарасюк Злата	Особливості методики гейміфікації освітнього процесу з географії	203
Мужичок Юрій, Сосницька Ярослава	Інтерактивні форми навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів	205
Поручинська Ірина, Стельмашук Назар, Скороход Орест	Зміст та методика проведення шкільних географічних екскурсій	207
Новосад Оксана, Бандура Станіслав	Компетентнісний підхід як основа формування фінансової відповідальності учнів	209

Капітула Наталія, Качаровський Роман, Слащук Андрій	Поняття методів та форм навчання в сучасній педагогічній науці	211
--	--	-----

**СУЧАСНІ ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ, КАРТОГРАФІЧНІ, ГЕОДЕЗИЧНІ
ТА ФОТОГРАММЕТРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Безрук Віктор, Костріков Сергій	Урбогеосистема мегаполісу: модель для стійкого відновлення міського середовища	214
Грицевич Володимир	Атласне картографування адміністративно-територіального устрою регіону	216

Наукове видання

Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів

Матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(м. Луцьк, 6–7 листопада 2025 р.)
(українською, англійською, польською мовами)

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за зміст публікацій
та достовірність даних несуть автори

Верстка: В. Й. Лажнік
Коректура: С. О. Пугач
Обкладинка: Н. Бринчук

Підписано до друку 14.11.2025 р. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 18,32. Зам. 488. Тираж 300.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Друк цифровий.

Видавець і виготовлювач ФОП Мажула Ю. М.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 47/35.
Тел. моб. 096 61 66 277, e-mail: y.mazhula@gmail.com
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 7662 від 07 вересня 2022 року

